

Rammeverk for opplæring

Rogaland
fylkeskommune

Samtykker – retningslinjer og maler

Versjon 1.2

Endret: 31.08.23

Godkjent av:	Seksjonssjef opplæring i skole	Gyldig fra - til:	
Dokumentansvarlig:	Tore.Wersland@rogfk.no		
Grunnlagsdokumenter: (Lover og forskrifter, politiske vedtak, planer, veiledere, brev, rundskriv, med mer)	Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) GDPR		
Evaluering:	Ved behov		
Endringslogg	02.08.23: Opprettet 17.08.23: Tatt bort tekst i malen «Samtykke til bruk av bilde av deg i skolens administrative system og skolebevis» pga ny løsning med samtykke i PocketID 31.08.23: Lagt til setning om engelsk for IB-elever		

Retningslinjer for samtykker

Hjemmel for behandling av personopplysninger

I en skolehverdag handler så å si alt om behandling av personopplysninger av elevene. *Personopplysninger* er et begrep alle har hørt, men det kan være vanskelig å vite hva som faktisk ligger i det. Mange tenker at personopplysninger er sensitive opplysninger om en person. Dette er imidlertid ikke riktig – **personopplysninger er alle opplysninger som kan knyttes til en identifiserbar person**, se GDPR artikkel 4. nr. 1. De siste årene har regelverket for personvern blitt strengere, og det er viktig at skolen har systemer på plass for å overholde reglene.

Behandling av personopplysninger krever at skolen har hjemmel for behandlingen. Dette står i GDPR artikkel 5 nr. 1 bokstav a. En *behandling* kan for eksempel være å innhente, lagre eller dele. Dette står i GDPR artikkel 4 nr. 2. I veldig mange tilfeller vil skolene ha slik hjemmel i opplæringsloven med forskrift. Men det er også en del tilfeller hvor det ikke finnes lovhjemmel. I disse tilfellene må det hentes inn samtykke

fra elevene for behandlingen av personopplysninger. For at et samtykke skal være gyldig må det tilfredsstillende fire krav: Det må være **informert, frivillig, spesifikt og utvetydig**. Dette står i GDPR artikkel 4 nr. 11. At samtykket er spesifikt betyr at fremgår hva som er formålet med behandlingen av personopplysninger, og at det er utvetydig betyr at det er helt klart for eleven hva hen samtykker til. Det er skolen som har ansvar for å sørge for dette.

Retten til å nekte og samtykke og retten til å trekke tilbake samtykket

Elevene har full rett til å nekte å gi samtykke, og har krav på at skolen sørger for at de får et like godt tilbud selv om samtykke ikke gis.

Elevene kan også når som helst trekke tilbake samtykket sitt, se GDPR artikkel 7 nr. 3. Behandling av personopplysninger skolen har gjort i tidsrommet eleven samtykket blir ikke ulovlig av at eleven trekker samtykket sitt. Når en elev trekker samtykket sitt må imidlertid skolen sørge for at den ikke fortsetter å behandle disse personopplysningene. Skolen bør også sikre dokumentasjon på at samtykket trekkes tilbake.

Skolens ansvar

Skolene har selv ansvar for å innhente de nødvendige samtykker fra elever og foreldre, og holde oversikt over hvem som har og ikke har samtykket til ulike formål. (Se artikkel 7 nr. 1 og artikkel 24 nr. 1.) Dette betyr for eksempel at skolene må innhente samtykker dersom de inngår avtaler med egne leverandører som innebærer behandling av personopplysninger. Et godt eksempel på dette er skolebevis og skolefotografering.

Samtykkefag i itslearning og bruk av Microsoft Forms

Det er laget et samtykkefag i itslearning hvor det er publisert flere maler som kan brukes for å hente inn samtykke fra elevene elektronisk. Det er en egen teknisk oppskrift på hvordan skolen skal håndtere samtykkefaget.

Det er også laget lenker til maler som skjema i Microsoft Forms hvor skolen kan duplisere skjemaene og legge til rette for å hente inn samtykke fra elevene elektronisk. Det er en egen teknisk oppskrift på hvordan skolen skal håndtere skjemaene i egen kanal i teamet (Microsoft Teams) «Fagnettverk for IKT og skolebibliotek».

Det understrekes at dette ikke er en uttømmende oversikt over hva det må innhentes samtykker for og at malene gjelder samtykker hvor det i utgangspunktet er tilstrekkelig at eleven selv samtykker.

Tekstene i malene som ligger i itslearning og Microsoft Forms er inkludert i dette dokumentet. Ved eventuelle endringer oppdaterer seksjon for opplæring i skole tekstene i dette dokumentet, i tillegg til itslearning og MS Forms.

Aldersgrenser for samtykker

Det finnes mange forskjellige aldersgrenser i ulike lovverk, avhengig av hva slags behandlinger og hvilken type personopplysninger det er snakk om. I personvernlovgivningen er den generelle hovedregelen at personer over 15 år selv

kan samtykke til behandling av sine personopplysninger dersom ikke annet følger av lov.

Det kan i noen tilfeller likevel være glidende overganger og «gråsoner», hvor det er nødvendig at elevens foreldre samtykker i tillegg til eleven selv.

Vi anbefaler skolene å lese mer om dette på [Datatilsynet sine sider](#).

Når må foreldre samtykke i tillegg til eleven?

En klar regel er at elevens foreldre må samtykke i tillegg til eleven når det er snakk om behandling av personopplysninger som tilhører «særlige kategorier av personopplysninger» etter GDPR artikkel 9.

Dette er opplysninger om:

- Rasemessig eller etnisk opprinnelse
- Politisk oppfatning
- Religion eller filosofisk overbevisning
- Fagforeningsmedlemskap
- Helseopplysninger eller opplysninger om en fysisk persons seksuelle forhold eller seksuelle orientering
- Genetiske opplysninger og biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person

Det oppstår ofte problemstillinger knyttet til dette når det gjelder bilder og opptak. Bilder og opptak vil i mange tilfeller avsløre for eksempel helseopplysninger, men skal likevel ikke nødvendigvis forstås som en behandling av særlig kategorier personopplysninger. Dersom formålet med publiseringen er å illustrere skolehverdagen på en tilrettelagt avdeling vil dette innebære en tydelig link til elevens helseforhold, og skal derfor også samtykkes til av elevens foreldre.

Når skolen tar bilder/opptak av elevene må den i alle sammenhenger vurdere om elevens foreldre skal samtykke i tillegg til eleven selv. Dette vil bero på skjønn, og krever at skolen kjenner eleven. Skolen må ta hensyn til elevens alder og modenhet, herunder elevens forståelse av hva publisering av bilder/opptak av hen selv faktisk innebærer.

Elever som bor på hemmelig adresse

Skolen må være ekstra oppmerksom på elever som bor på hemmelig adresse. Skolen må sørge for å ikke publisere bilder/opptak av disse elevene, selv om elevene selv samtykker til dette.

Personvernerklæringen og personvernombud

På skolenes hjemmesider er det lenket opp til [personvernerklæring](#) for elever på de videregående skolene. Her fremgår elevenes rettigheter knyttet til personvern. Alle skoler har ansvar for at elevene er kjent med denne.

Ved behov for veiledning om personopplysningsvern kan skolene ta kontakt med personvernombudet Sigrun Homleid – rfk.personvernombud@rogfk.no

Veiledning fra Udir og Datatilsynet

Vi anbefaler alle skolene å bruke dette veiledningsmaterialet flittig:

UDIR - <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/personvern-for-barnehage-og-skole/>

Datatilsynet - <https://www.datatilsynet.no/personvern-pa-ulike-omrader/skole-barn-unge/>

Maler

For engelske tekster for IB-elever, kontakt dokumentansvarlig.

Mal 1: Prøvemodus i itslearning

Beskrivelse

Rogaland fylkeskommune kan ikke installere prøvemodus på private datamaskiner uten samtykke fra deg.

Prøvemodus blir brukt av lærere for å forhindre juks og samarbeid på prøver.

Prøvemodus (Respondus) er et tillegg til testverktøyet i itslearning, Prøvemodus installeres på din datamaskin slik at den blir låst når du tar en test eller prøve. Når prøvemodus er på kan du ikke søke på internett, søke i andre filer eller bruke pratfunksjonen for å få hjelp. Du må bli i prøvemodus til du er ferdig med prøven og sendt den til vurdering.

Samtykke er frivillig og skal ikke medføre ulemper til den som takker nei. Dersom du takker NEI vil du kunne få papirbaserte prøver eller lignende.

Rogaland Fylkeskommune har databehandleravtaler med itslearning. Respondus mottar ingen data fra itslearning og er derfor ingen databehandler. Prøvemodus gir ikke skolen innsyn i innholdet på din PC.

Mal 2: Samarbeid med foreldre etter fylte 18 år

Beskrivelse

Når du fyller 18 år er du myndig og har du selv ansvar for å følge opp samarbeidet med skolen.

I noen tilfeller er det likevel ønskelig å kunne fortsette praksisen med skole-/hjem-/elev-samarbeid etter at du er blitt myndig. Da kreves det et samtykke fra deg og foresatt(e).

Kontakt skolen og kontaktlærer om dette. Her er [samtykkeskjema](#) som dere må fylle ut.

Dersom du har svart JA og du i ettertid ønsker å trekke samtykket tilbake gir du beskjed til din kontaktlærer.

Mal 3: Samtykke til bruk av bilde av deg i skolens administrative system og skolebevis

VIKTIG MERKNAD

17. august 2023: Det har kommet en løsning i PocketID hvor elevene samtykker direkte i skolebevisappen. Denne erstatter bruk av mal i Itslearning eller Forms. Løsningen vil være et supplement til en samtykkeportal i FINT.

Mal 4: Bilder og film som brukes til å markedsføre skolen

Beskrivelse

Hva slags bilder/film er det snakk om?

Skolen ønsker å ta bilder som skal brukes til å markedsføre skolen. Dette kan f.eks. være bilder av store elevansamlinger i undervisningssituasjoner eller i friminutt, eller bilder hvor det bare er med to-tre elever.

Hva skal vi gjøre med bildene/filmene?

Hensikten med bildene er å vise hvordan vi har det på skolen. Bildene vil kunne bli publisert på skolens nettsider, på skolens plattformer på sosiale medier, i skolekatalogen eller presenteres når skolen promoterer seg på stands og lignende.

Vi ønsker at du er med på bildene – hvis du selv vil!

Vi vil gjerne ha med mange elever på bildene.

Et bilde som identifiserer deg er en personopplysning. Å behandle personopplysninger krever hjemmel etter personvernlovgivningen (GDPR), f.eks. at det står i en lov eller at du samtykker til det. Dette står i GDPR artikkel 6.

Dersom det er snakk om store samlinger hvor det er vanskelig å identifisere enkeltelever kan skolen ta bilder/film med hjemmel i lov, se åndsverkloven § 104.

Men vi har ikke lov til å ta bilde av deg hvor det er enkelt å identifisere deg hvis du ikke selv vil. Du må derfor samtykke til å bli tatt slike bilder av. Hvis du ikke har lyst til å være på med slike bilder er det helt i orden.

I noen tilfeller kreves det at foreldrene dine også samtykker til at skolen kan publisere slike bilder/filmer av deg. Skolen vil gi deg beskjed om dette er tilfellet.

Du kan ombestemme deg etter at bildene/filmene er publisert, men ikke når det gjelder skolekatalogen

Samtykket ditt gjelder i utgangspunktet til du er ferdig på skolen. Du har imidlertid lov til å ombestemme deg. Hvis du ombestemmer deg sier du ifra til kontaktlæreren din. Skolen må da slette bildene/filmene den har tatt av deg som ligger på skolens nettsider eller sosiale medier. Skolen kan da heller ikke fortsette å vise bilder/filmer av deg på stands og lignende.

Du må huske på at selv om du ombestemmer deg så kan ikke skolen endre på at bilder kanskje er delt videre via sosiale medier.

Når det gjelder skolekatalogen går det ikke an å ombestemme seg. Etter at skolekatalogen er trykket opp vil det ikke være mulig å si at du ikke vil være med på bildene likevel.

Før du sier ja til å være med på bildene/filmene må du derfor tenke over om dette er greit for deg.

Mal 5: Opptak av digital undervisning

Beskrivelse

Hva slags opptak er det snakk om?

I forbindelse med digital undervisning er det noen ganger nødvendig å ta opptak av noe av undervisningen. Video- lydopptak som identifiserer enkeltmennesker er personopplysninger.

Før skolen gjør et opptak i en undervisningssituasjon må skolen gi deg informasjon om at den skal ta opptak.

Behandlingsgrunnlag

For å kunne behandle personopplysninger må man ha et behandlingsgrunnlag. Dette betyr at i noen situasjoner har skolen rett (hjemmel i opplæringsloven med forskrift) til å behandle personopplysninger fordi det er nødvendig for opplæringen. I andre situasjoner trenger skolen skriftlig samtykke fra deg.

Hva skal skolen gjøre med opptakene?

Opptakene skal kun brukes i forbindelse med opplæring, ingenting annet. F.eks. kan det være aktuelt for en lærer å gå gjennom en presentasjon du har hatt sammen med deg i etterkant av presentasjonen.

Skolen kan ikke dele opptakene videre eller publisere de uten samtykke fra den som snakker eller synes.

Vi håper det er greit for deg at vi tar opp undervisning du deltar i – men det er også helt i orden om du ikke vil!

Vi vil gjerne ta opp deler av undervisningen fordi vi mener det er bra for opplæringen. Video,- lyd-opptak og strømming som identifiserer deg regnes som personopplysninger. Å behandle personopplysninger krever hjemmel etter personvernlovgivningen (GDPR), f.eks. at det står i en lov eller at du samtykker til det. Dette står i GDPR artikkel 6.

Vi vil gjerne ta opp deler av undervisningen fordi vi mener det er bra for opplæringen din. For å kunne gjøre dette trenger vi samtykke fra deg.

Hvis du ikke har lyst til å bli tatt opptak av er det helt i orden.

Lagres opptakene?

Etter at opptakene er gjort vil de lagres. Skolen har ikke lov til å lagre opptakene lenger enn det er nødvendig. Formålet med disse opptakene er at de skal bidra i opplæringen i ulike fag. Etter at du har fått standpunkt karakter eller hatt eksamen i faget vil det ikke være nødvendig å lagre opptaket lenger, og skolen må slette det.

Hva om du ombestemmer deg?

Samtykket ditt gjelder i utgangspunktet til du er ferdig på skolen. Du har lov til å ombestemme deg. Du kan når som helst si ifra til skolen at du ikke vil at det tas opp undervisning hvor du deltar likevel. Dersom det allerede er gjort opptak hvor du er med kan du også be skolen om å slette disse.

Si ifra til kontaktlæreren din dersom du ombestemmer deg.

Mal 6: Undervisningsevaluering

Beskrivelse

Hensikten med undervisningsevaluering er for det første å gi elevene økt elevmedvirkning og mulighet til å uttrykke læringsutbytte av opplæringen. For det andre skal spørreundersøkelsen gi læren tilbakemelding på hvordan elevene opplever den undervisningen som gis. Resultatene skal i hovedsak brukes i dialogen mellom læreren og elevene.

Malen med spørsmål ligger i itslearning og teamet Fagnettverk IKT og Skolebibliotek.

Mal 7: Undersøkelse – trygt og godt skolemiljø

Beskrivelse

Mobbing er når en person plages eller stenges ute gjentakende ganger av en eller flere personer. Både den som mobber og den som blir mobbet trenger hjelp for at mobbingen skal avsluttes. Det er derfor viktig at alle svarer ærlig på disse spørsmålene.

Malen med spørsmål ligger i itslearning og teamet Fagnettverk IKT og Skolebibliotek.

Se [Rutinedokument ikke-anonym trivselsundersøkelse- Trygt og godt skolemiljø i skolen](#)